

KERTINĖ PARAŠTĖ

Šeštasis Mokslo ir kūrybos simpoziumas

Gyvenimas lyg verpetais bėga ir neša su savimi metus. Rodos, dar taip neseniai įvyko penktasis simpoziumo užbaigiamasis aktas. Tuomet iš okupuotos Lietuvos tedalyvavo tik vienas mokslininkas, būtent profesorius Zigmas Zinkevičius, kuris ten galbūt dar nelabai drąsiai jautėsi. Nedrasiai jautėsi ir kai kurie čionykščiai, nežinojo ploti ar ne! Baigiamajame akte po trumpo profesoriaus Zinkevičiaus žodžio buvo išreikšta viltis, kad kitame simpoziume iš Lietuvos gal dešimtį dalyvių turėsime. Toks pasakymas kai kuriuos žiūrovus nugąsdino. Atrodė, kad kalbama apie marsiečių invaziją.

Ketveri metai ne toks didelis laiko tarpas, tačiau kaip gyvenimas pasikeitė! Lietuvoje įvyko nenumatyti įvykiai. Atgimimo banga perėjo per visą kraštą, ta banga pasiekė net Amerikos krantus. Jeigu prieš keletą metų atvažiuojančių kai kas vengė, tai dabar mūsų salės lūžta, kai jų kolektyvai su skudučiais ir lumdeliais atvažiuoja. Prasidėjo bendravimas, ir tas „jūs“ ir „mes“ jau pamažu nyksta. Ir jau pradeda jaustis, kaip vienos tautos vaikai. Žinoma, ilgi dešimtmečiai ir skirtingos sąlygos savo antspaudą įrėžė.

Apie rengiamą simpoziumą Chicagoje šių metų lapkričio 23-26 d. (Padėkos šventės savaitę) žiniai Lietuvoje pasklidus, kilo juo nepaprastas susidomėjimas. O žurnalui *Mokslas ir technika* apie jį plačiau parašius ir paminėjus, kad jame laukiami ir Lietuvos mokslininkai, jie tai priėmė kaip tiesioginį kvietimą ir pradėjo masiškai rengtis į jį vykti. Pradžioje išgirsti, kad jų atvažiuoja 40, 50 ir net 60. Rengėjams, žinoma, tai sudarė papildomų rūpesčių ir nenumatytų išlaidų. Ką padarysi! Prie tokių faktų reikia priprasti. Jeigu buvome nepatenkinti, kai geležinė uždanga buvo aklina uždaryta, tai dabar jai kiek praplyšus – nereikėtų dėl to nusiminti.

Jeigu tuos rūpesčius padėsime į šalį, tai šis simpoziumas žada būti grandiozinis renginys. Galime prileisti, kad į išeivijos istoriją jis įeis, kaip pirmasis „Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas“. Nes dalyviai ne tik laisvojo pasaulio lietuvių akademikai, bet ir iš okupuotos Lietuvos – kurių 56 jau atlikę registraciją. Atvykstantieji iš

Lietuvos yra iš Mokslo akademijos, Vilniaus universiteto ir Kauno Politechnikos instituto. Gal bus ir iš kitų mokslo įstaigų ar šiaip aukštojo mokslo darbuotojų. Numatoma turėti apie 60 sekcijų ir maždaug 250 prelegentų. Bus šešios plenarinės sesijos, kurių metu nebus kitų paskaitų. Šiuo simpoziumu norima prisiminti lietuvių tautos sukilimus. Teigiama, kad su 1863-64 metų sukilimu prasidėjo lietuvių tautinis atgimimas. Tad minint šio sukilimo 125 metų sukaktį, bus nukaltas medalis. Jame bus šios datos: 1863, 1905, 1941 ir 1945-1953. Tai mūsų tautos sukilimų epopėja. Medaliai projektą parengė skulptorius Ramojus Mozoliauskas. Tenka pažymėti, kad už šio projekto parengimą skulptorius neėmė jokio honoraro.

Simpoziumo susipažinimo vakaras, koncertas, parodos ir jo uždarymas vyks Jaunimo centre, o visos paskaitos Lietuvių centre Lemente. Tam reikaliui ten bus panaudota 14 didelių kambarių, ir vienu metu vyks daug paskaitų. Ir iš laisvojo pasaulio, ir iš Lietuvos dalyvaus daug žymių savo sričių specialistų. Dabar, kai kalbama apie ekonominį savarankiškumą, labai svarbu, kad didesnis skaičius lietuvių su Vakarais susipažintų. Beveik penkiasdešimt metų buvo dailininkai Maskva, ir iš to nieko gero neišėjo. Tegul jie pamato, ką laisvas ir kūrybiškas nevaržomas žmogus pasiekia gali.

Mūsų akademikams ir visuomenei taip pat bus naudinga su savo tautiečiais susitikti ir artimiau susipažinti. Ir vieniems, ir kitiems reikalinga šviežio oro. Tik bendraudami galime geriau vieni kitus pažinti. Ypač akademikams yra reikalingas laisvas ir tiesioginis žinių pasikeitimas. Atvykusieji iš Lietuvos gal įneš daugiausiai tautinio atgimimo dvasios. Reikia manyti ir tikėtis, kad simpoziumas ir mums turėtų šį tą atnešti. Jeigu simpoziumo uždangai nusileidus, visi išvažinėsi ir pasiners į savo asmeniškus reikalus – tai bus be reikalo pastangos įdėtos. Tada simpoziumas nebus nieko pasiekęs. Dabar, kai vyksta tautinis atgimimas, ir mes turėtume labiau į jį įsijungti. Atgimimo bangai daugiausia vadovauja akademikai. Tad būtų labai logiška, kad ir simpoziumo dalyviai į tai

JAV ir Kanados lietuvių dainų šventės

ALGIS ŠIMKUS

Masiniai jungtinių chorų renginiai, iprastai vadinami dainų šventėmis ar dienomis, Estijoje ir Latvijoje pradėti rengti dar 19-ame amžiuje. Pirmoji dainų šventė Estijoje įvyko 1869 metais, dalyvaujant 800 dainininkų; Latvijoje – 1873 metais su maždaug tūkstančiu dalyvių. Čia žinoma nereikia užmiršti, kad šių tautų padėtis buvo kiek skirtinga nuo lietuvių rusų caro valdžioje. Jų kraštai buvo valdomi vokiečių baronų, kurie per daug nesistengė nutautinti kaimiečius, palikdami vokiečių kalbą aukštesniajam luomui. Baltijos provincijos naujosios tam tikra autonomija, turėjo skirtingus įstatymus ir, bent iki 19-ojo amžiaus galo, vyraujančią vokiečių kalbą aukštesniosiose mokyklose ir administracijoje įstaugose, paliekant gimtąją kalbą kaimiečiams jų mokyklose ir bažnyčiose. Vokiečių didikai tada turėjo didelę įtaką caro rūmuose, būdami ministeriais, patarėjais ar provincijų gubernatoriais, ir jiems daug kas būdavo leidžiama. Antra vertus, rusų nacionaliniai sluoksniai stengėsi susilpninti tokias įtakas. Latviai ir estai nepažino spaudos draudimo ir caro valdžia kartais netgi palaikė jų kylantį tautinį susipratimą, ypač panaikinus baudžiąvą. Todėl latvių ir estų pastoriai, nors ir nereguliariai, rengiamas dainų šventes pradėta derinti politiniais sumetimais su caro vardadieniais ar kitomis rusų imperijos svarbiomis progomis. Tačiau iš tikrųjų skaičiais negausioms, bet kultūriškai pažengusioms tautoms, pakliuvusioms į svetimų valdžią, tokios šventės tapo sėkminga priemone parodyti savo tautinį bei kultūrinį savitumą ir kovoti su joms taikomu nutautinimu.

Todėl, kalbant apie dainų šventes, reikia turėti galvoje, kad jų tikslai yra dvilypiai: tautiniai ir kultūriniai. Parafrazuojant Vladą Jakubėną, jei nors ir didesnio masto dainų šventėje atliekamos vien visiems žinomos, nuolat girdamos populiarūs dainelės, jų galima klausytis ar ir nesiklausyti; vien buvimu tokioje šventėje tautinė pareiga bus atlikta. Betgi dainų šventės, kuriose sugebama parodyti rimtą tautinės chorinės raidos bei kūrybos išraišką ir pažangą, gali įgauti rimtą, išliekanti kultūrinį svorį. Tokių

įsijungtų. Neužtenka vien savo kieme garsiai kalbėti, bet reikia išeiti į amerikiečių spaudą ir politines organizacijas. Ir išeivijoje akademikai turėtų būti veiklos priekinie eilės.

Juozas Žygas

švenčių su dėmesiu klausysis tiek plačioji, tiek ir aukštesnių reikalavimų publika.

Estų ir latvių dainų šventės tapo dar carų laikais stipriomis tautinio gyvastingumo demonstracijomis, pabrėžiančiomis vis kylančią jų kūrybinę bei kultūrinę pažangą, aiškiai išskiriančią juos iš svetimųjų. Tradicinė estų ir latvių dainų šventė jau nuo seno pradėta įtraukti vis daugiau originalių savų kompozitorių kūrinių ar išplėstų liaudies dainų subalsavimų. Vladas Jakubėnas mini, kad jam yra tekę klausytis Rygoje bei Taline milžiniškų chorų, sklandžiai ir išpuilingai atliekant netgi gana sudėtingus kūrinius. Dešimtoji estų dainų šventė įvyko 1933 metais su daugiau kaip 18 tūkstančių dainininkų. Latvių devintojoje dainų šventėje 1938 metais dainavo 16,000.

Lietuvių tarpe jungtinių chorų tradicija pradėta gerokai vėliau. Neskaitant 1910 metais Juozo Neimonto, apeinant caro valdžios suvaržymus, suorganizuoto keleto chorų pasirodymo Simne ir Stasio Šimkaus 1913 metais koncerto Kaune, po kurio jis turėjo eiti aiškintis net pas caro gubernatorių, pirmoji didesnio masto dainų diena Lietuvoje įvyko tik 1924 metais. Pradiniai žingsniai šia kryptimi, atrodo, buvo padaryti Amerikoje ten 1915 metais atvykusio Stasio Šimkaus. Lankydamas lietuviškas kolonijas su pranešimais apie padėtį Lietuvoje ir prašymais pagalbos nuo karo nukentėjusiems tautiečiams, Šimkus netrukus užsimojo organizuoti ir jungtinius savo tada vedamo Philadelphia Dainos choro ir jau nuo seniau veikusių vietinių chorų pasirodymus, kuriems jis pats ir dirigavo. Pirmasis toks jungtinis pasirodymas įvyko 1916 m. birželio mėn. 17 d. Newark, New Jersey, ten surengtoje lietuvių dienoje. Su panašiais sujudimais keturiasdešimties metais Brooklyn, New Jersey ir Pennsylvania chorais 1917 m. gruodžio mėn. 8 d. Stasys Šimkus dalyvavo New Yorko Grand Central Palace vykusioje tautų mugėje, rusų karinės misijos priėmimo progamoje, kurioje lietuvių reikalavo laisvės Lietuvai; 1918 m. kovo mėn. 13 d. – Madison Square Garden Amerikos lietuvių kongrese, kuris pareikalavo Lietuvai laisvės iš JAV valdžios; ir kituose to laiko lietuviams rūpimuose susibūrimuose bei renginiuose. Stasys Šimkus panašią veiklą tęsė iki pat savo sugrįžimo Lietuvon 1922 metais.

Stasio Šimkaus išjudintas JAV lietuviškųjų chorų judėjimas neišblėso ir jam išvykus. Amerikoje ypač prigijo pradėti jungtinių chorų pasirodymai, kurie tapo dažnu reiškiniu išeivijos kultūriname gyvenime. Netrukus po Stasio Šimkaus jungtinio choro pasirodymo Newark, 1916 m. rugsėjo mėn. 15 d. Antanas Pocius suorganizavo Chicagoje jungtinį chorą su 500 dainininkų, kuris atliko programą ten vykusioje Karo parodoje. Pocius pasižymėjo ne tik kaip gabus chorvedys ir muzikos mokytojas, bet ir kaip gabus organizatorius.

Vaidas iš Šeštosios JAV ir Kanados lietuvių dainų šventės 1983 m. liepos mėn. 3 d. University of Illinois at Chicago Circle pavidlyje.

Nuotrauka Jono Kuprio

Nuo 1920 iki 1952 metų jis su-ruošė dar net dešimtį Chicago ir apylinkių jungtinių dainų švenčių, kai kuriose jų dalyvaujant iki tūkstančio dainininkų (1920, 1928, 1930, 1933, 1934, 1935, 1938, 1940, 1951 ir 1952).

Naujos energijos į JAV lietuvių chorų veiklą įnešė 1929 metais atvykęs Juozas Žilėvičius. Jo pastangomis 1930 metais suorganizuotas Vytauto Didžiojo minėjimo komitetas, kuris 1930 m. birželio mėn. 1 d. New Yorko Carnegie Hall suruošė minėjimą, kuriame, jam diriguojant, dalyvavo devyni chorai su 500 dainininkų. Panašus Vytauto Didžiojo minėjimas buvo suruoštas tu patį metų spalio 12 dieną Boston Symphony Hall, dalyvaujant dešimčiai chorų su 400 dainininkų, taip pat diriguojant Juozui Žilėvičiui. 1932 metais Žilėvičiaus pastangomis įsteigta Lietuvių parapijų chorų sąjunga, kuri veikė iki 1952 metų ir beveik kasmet suruošdavo rajonines dainų šventes didesnes lietuvių kolonijose. Tose šventėse dalyvavo po keliolika parapijų chorų su 500 ir daugiau dainininkų. Didžiausias Juozo Žilėvičiaus suorganizuotas jungtinis choras pasirodė 1939 m. rugsėjo mėn. 10 d. New Yorko pasaulinėje parodoje. Čia, Juozui Žilėvičiui diriguojant, dainavo 59 chorai su daugiau kaip 3,000 dainininkų (47 chorai buvo parapijiniai). Pastutinė Juozo Žilėvičiaus organizuota ir diriguota rajoninė chorų diena įvyko 1952 m. spalio mėn. 19 d. Harrison, New Jersey.

Po Antano Pociaus mirties 1953 metais, pirmoji rajoninė dainų diena buvo suorganizuota Chicagoje Stepo Sodeikos ir tada centrinės Amerikos vargonininkų sąjungos vadovo A. Gie-

das Jakubėnas pažymėjo, kad „chromatiški ėjimai, moduliacijos, sinkopuoti ritmai – visa tai dabar lengviau davėsi išmokyti negu anksčiau Lietuvoje.“ Jis ta proga taip pat ragino chorvedžius tolimesnėse dainų šventėse ir toliau eiti estų ir latvių praminu keliu ir duoti dar įdomesnių bei sunkesnių kūrinių.

Taip praskynus kelią, po kiek laiko pradėta su dideliu pasiryžimu ir plačia organizacija ruošti ir antrąjį dainų šventei. Iš pradžių net keturi šventei siūlomų dainų sąsiuviniai ir išsiuntinėti dantiems dalyvauti chorams. oji JAV ir Kanados lietuvių dainų šventė įvyko 1961 m. liepos mėn. 2 d. Chicago Tarptautiniame amfiteatre, dalyvaujant 23 chorams su apie 1000 dainininkų ir daugiau kaip 10,000 klausytojų. Nors šventėje buvo atliktos ir ne visos išspausdinto repertuaro dainos, greta paprastesnių dainų išliko Stasio Šimkaus Vėjo dukra ir Vladas Jakubėnas Tremtinių ir išvežtųjų giesmė, parašyta Bernardo Brazdžionio žodžiais (pastaroji buvo repertuaro komisijos atstema I-ojoje dainų šventėje, bijant, kad chorai jos nesudainuotų). Abi dainos praėjo sklandžiai ir susilaukė entuziastingų publikos ovacijų. Vladas Jakubėnas žodžiais: „Šventė pavyko ne vien muzikiniu atžvilgiu, bet kartu paliko kokio tai kilnaus, tautos šventės pobūdžio“. Tas gerokai sustiprino „latvių ir estų sekėjų“ pozicijas.

Pasidrasinus antrosios dainų šventės sukeltą entuziazmą, į trečiosios šventės rengimo komisiją dabar sutiko įeiti daugelis didesniųjų chorų dirigentų ir kompozitorių. Šį kartą numatytas įvairus ir įdomus repertuaras. Be kai kurių įprastesnių dainų įtraukta Stasio Šimkaus Oželis, Vladas Jakubėnas Ko žilas ožys bliovė, Juliaus Gaidelio Dainininkų maršas, Jeronimo Kačinsko Rauda, Juozo Gruodžio Mergučėle mano miela ir nors ne per daug sunki, bet ilgesnė Broniaus Budriūno kantata Teviškės namai.

Trečioji JAV ir Kanados lietuvių dainų šventė įvyko 1966 m. liepos mėn. 3 d. Chicago Tarptautiniame amfiteatre, dalyvaujant 41 chorui (iš jų 16 vaikų) su maždaug 1,200 dainininkų. Šventės klausėsi apie 11,000 publikos. Šios šventės programa vien savo ilgumu užkrovė choristams nemažą našą. Tik dalis chorų sugebėjo išmokyti visą repertuarą. Jakubėno Ožys praėjo korektiškai, bet blankiai, nepadarydamas tokio įspūdžio, kokį šis dalykas palikdavo Lietuvoje. Idomi, kiek naujesnių harmonijų Jeronimo Kačinsko daina turėjo būti nutraukta ir pradėta iš naujo; tada ji praskambėjo be priekaištų. Broniaus Budriūno kantatą buvo išmoko ir didelę jos dalį dainavo vien dalis chorų, tačiau ugingai patiam autoriui diriguojant, ji praėjo nelaukta sklandžiai ir išpuilingai.

Nors, apskritai paėmus, III-oji šventė pasižymėjo programos įvairumu ir įdomumu, tačiau dėl joje pasitaikiusių meninių ir organizacinių klavių šventės rengėjų ir chorvedžių tarpe vėliau pasireiškė įvairių nepatenkinimų. Dėl to, pradėjus rengtis ketvirtajai dainų šventei, laimėjo

(Nukelta į 3 psl.)

Šiame numeryje:

Mokslo ir kūrybos simpoziumui ruošiantis • Mūsų dainų švenčių skerspjūvis • Studijų savaitė Gotlando saloje • Teatrinis laiškas iš Londono • Petro Melniko eilėraščiai • Dailė, muzika ir teatras ateinančią savaitę Chicagoje

Europos Lietuviškųjų studijų savaitė Gotlando saloje

RAMUNĖ KUBILIŪTĖ

„Sąjūdžio metai“ — taip profesorius Vytautas Landsbergis apibūdino praėjusiuosius metus. Atvažiuojant į Lietuvą, nežinokite pro ruožav akinius ir nesutikite tik su vienos krypties žmonėmis — taip perspėjo Antanas Terleckas. Šiais laikais Lietuvoje yra galimybių, kokių nebuvo per pastaruosius šimtą metų — taip kalbėjo Justas Vincas Paleckis. Trisdešimt šeštosios Europos Lietuviškųjų studijų savaitės dalyviai išgirdo įvairių pažiūrų asmenų nuomonių ir pareiškimų. Tik tenai dalyvavę ar gal turėję progos pasiklausti paskaitų iš garsiausių gali susidaryti tos savaitės istoriškumo vaizdą.

Studijų savaitė vyko nuo šių metų liepos 30 iki rugpjūčio 6 dienos Katthammarsvik mieste, lyje, Švedijos Gotlando saloje, Baltijos jūroje, maždaug 250 kilometrų nuo Lietuvos krantų (jūreiviai galėtų patys apskaičiuoti jūrmilę). 1988 metų studijų savaitės dalyviai gali prisiminti uolatinio Gotlando gyventojų pono Pajaujo aiškinimą, kodėl reikėtų rengti studijų savaitę Gotlande, kaip salą pasiekti. Švedijos Lietuvių Bendruomenė, kiek teko vėliau girdėti, ne vienbalsiai sutiko su tokiu užmoju. Tačiau Studijų savaitę praėjus, reikia teigti, kad šios savaitės bendri spūdziai ir rezultatai yra pozityvūs. Kūli Švedijos lietuvių bendruomenė, nuolatiniams Gotlando gyventojams (Jonas Pajaujis ir dailininkas Eugenijus Budrys) bei vasarotojams Švedijos LB pirmininkas Klemensas Gumauskas nusipelnė dalyviams ir iš išeivijos, ir iš Lietuvos. Atgarsių iš šios savaitės buvo ir bus.

Studijų savaitėje buvo maždaug 110 dalyvių, geras ketvirtadalis iš jų buvo iš Lietuvos, kitas ketvirtadalis iš Šiaurės Amerikos. Likusieji buvo iš Švedijos, Šveicarijos, Prancūzijos, Vakarų Vokietijos. „Jaunimo“, tai yra žemiau negu 40 metų, buvo nedaug ir iš Lietuvos, ir iš Šiaurės Amerikos. Kiek teko girdėti, gera dalis aktyviųjų Europos jaunuolių buvo dalyvavę lietuvių jaunimo sąskrydyje, lankėsi tuo metu Lietuvoje, ar finansškai negalėjo apsimokėti sau kelionę į Švediją. Švedijos kainos iš tikrųjų buvo gan aukštos — valgėm skaniai, bet gyvenome gan kukliai. Gamta buvo tiesiog pasakiška. Šiaurės Amerikos lietuviai džiaugėsi pamatę kregždžių. Lietuvos lietuviai sakė, kad sala priminė jiems Kuršių marias. Jauniausios

Europos Lietuviškųjų studijų savaitėje: kairėje — po Lietuvos trispalvę stovi Švedijos LB pirmininkas Klemensas Gumauskas (vertėjas), Lietuvos diplomato a.a. Igno Šeinius sūnus Irvis Šeinius ir iš Lietuvos atplaukęs Matas Velička, kuriam buvo įteikta Švedijos vėliava; dešinėje — kai kurie Studijų savaitės

dalyvės buvo pradinės mokyklos mokinės, atvykusios su savo tėvais. Švedijos lietuvių kilmės jaunimas lietuviškai nemoka (bent tie, su kuriais teko susitikti), bet keli atvyko padėti savo tėvams rengėjams ar pamatyti vakarinę programą.

Švedija labai anksti po Antrojo pasaulinio karo pripažino Sovietų Sąjungos aneksiją Pabaltijo kraštų. Gotlando gyventojams šis lietuvių susibūrimas padarė didelę staigmeną, o dalyviai iš Lietuvos turėjo progą priminti savo „pasyviems“ kaimynams, kad jiems turėtų rūpėti Baltijos jūros ekologiniai ir kiti klausimai. Spaudos dėmesį pagavo iš Lietuvos atplaukusios dvi jachtos „Nerija“ ir „Ragana“, kurios per pusantros paros iš Lietuvos perkėlė 17 iš Studijų savaitės dalyvių. Jos plaukė su Lietuvos trispalvėmis, o laivų šonuose buvo prikabinotos „Lietuvos kultūros fondo — Lithuanian Culture Fund“ gairės. Jachtomis plaukė šeši jūreiviai, septyni aktorai iš Vilniaus Jaunimo teatro, trys paskaitininkai ir Kultūros fondo išdinininkas, grupės palydovas. Studijų savaitės dalyviams teko artimiau susipažinti su jachtų keleiviais ir aplamai su visais kitais dalyviais. Mat tik Vilniaus Jaunimo teatro pasirodymai ir vaizdajuosčių programos sudarė vakarines programas, tad buvo daug laiko bendravimui.

Studijų savaitės metu kai kurie Lietuvos ir išeivijos veiksniai pasirašė komunikatą, kuris jau daug kur buvęs išspausdintas. Jame visi pareiškė teiginį, jog visų lietuvių gyvybinis tikslas yra nepriklausomos Lietuvos atkūri-

mas. Be to, Studijų savaitės dalyviai principaliai priėmė Vinco Natkevičiaus suprojektuotus sveikinimus lietuvių visuomenei, kuriuose aprašomi ir pagrindiniai šio susibūrimo pasiekimai. Šios savaitės paskaitų ir pokalbų temos dažnai sukosi apie šias rodykles.

Savaitės metu dalyviai turėjo progą pasiklausti gan aukšto lygio, kruopščiai paruoštų paskaitų ar pranešimų, kurie stengėsi sužadinti diskusijas ir klausimus.

Dr. Kajetonas Čeginskas padarė buvusių Europos Lietuviškųjų studijų savaitių apžvalgą. Jis aptarė 36-uosius metus kaip atsiveikimą su jaunyste. Dr. Čeginskas gražiai įjungė buvusių savaitių mintis, temas, citatas į šios savaitės. Tauta tėvynėje, išeivijoje ir tremtyje — tai tema dar ligi šių dienų, ELSS (Studijų savaitės sutrumpintas pavadinimas) — tai tautinis susikaupimas.

Juozas Lingis apžvelgė ilgai Švedijoje gyvenusio Igno Šeinius (Jurkūno) gyvenimą. Lietuvos diplomatas ir rašytojas gimė 1889 metais, o mirė 1959. Siemet Lietuvoje buvo švenčiamas jo šimtmetis. Jo giminaitė Aldona Vėderaitė atvežė jos ir Vidmanto Bačiūlio paruoštą vaizdajuosčių apie Šeinių, kuri buvo rodoma per mėnesinę Lietuvos televizijos programą „Literatūros galerija“. Irvis Šeinius, Igno sūnus, kalbėdamas per vertėją, papasakojo žiupsnelių iš tėvelio gyvenimo, apie jo pastangas padėti Lietuvai iš svetur. Irvis paskaitė savo parašytą eilėraštį „Lithuanian Knowledge“.

paskaitininkai: kairiajame šone (stovi) teisininkas Kazimieras Motieka, toliau (sėdi) Justas Vincas Paleckis, Sąjūdžio pirmininkas profesorius Vytautas Landsbergis, (stovi) moderatorius dr. Romas Misiūnas, (sėdi) dr. Kazys Bobelis ir akademikas Antanas Buračas.

Nuotraukos Ramunės Kubiliūtės

Irena Lukoševičienė, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vicepirmininkė kultūros reikalams, kalbėjo apie Lietuvos ir išeivijos tarpusavio papildymus. Ji supažindino su PLB anketa, kurioje analizuojama įvairių kraštų lietuvių išeivijos šiuometinė realybė, su įvairiais PLB projektais, kurie siekia puoselėti kultūros vertybes ir stiprinti ryšius su Lietuva.

Vincas Natkevičius nagrinėjo persiformavusį Lietuvos romaną ir apysaką. Jis panaudojo Jono Avyžiaus, Romualdo Granausko, Ričardo Gavelio darbų pavyzdžius.

VLIKo pirmininkas dr. Kazys Bobelis kalbėjo apie lietuvių išeivijos veiklą, siekiant Lietuvos nepriklausomybės. Jis nusiėmė sovietinės okupacijos nepripažinimo politiką JAV-ėse, Europos kraštuose. Dr. Bobelio teigimu, išeivijoje buvo siekiama Lietuvai laisvės seniau negu Lietuvoje (su tuo ELSS dalyviai nesutiko, minėdami partizanų). VLIKo pareigūnai padėti Lietuvai, o po to Lietuvoje gyvenantys patys turėtų apsispręsti. Tačiau reikia siekti maksimumo, nepasitenkinti emocijiniais pasiekimais.

Profesorius Vytautas Landsbergis, Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas, kalbėjo apie Sąjūdžio ir atgimimo ištakas, apie „būtinybę išlikti“. Pagal profesorių Landsbergį, yra pilietinė atsakomybė už tautos likimą. Kyla klausimai: kas kam atstovauja, kas turi teisę kalbėti visuomenės vardu, kompetencijų klausimas. Landsbergis toliau iškėlė idomių klausimų — kas kompetentingiau gali kalbėti — okupuoto krašto gyventojai ar seniai ten negyveną. Turės

būti daromi sprendimai: ar reikia likti visiškai opozicijoje, kaip išspręsti vidines konfrontacijas Sąjūdyje, kaip išspręsti pluralizmo klausimus. Vytautas Landsbergis ragino lietuvių išeiviją prisidėti prie kokių skilimų, vildamas, kad gal visi išmoksimė to pluralizmo, apimančio įvairovę.

Akademikas Antanas Buračas gvildeno ekonomines temas, nurodė galimybių, kaip Lietuvoje galima pradėti išsiskirti iš ekonominių problemų. Reikia privačios nuosavybės įstatymų, reikia rūpintis ūkininkų sveikata (jie jauniausi miršta), reikia Lietuvai savo banko, reikia sudaryti ministeriją, reikia turėti ekonominių reikalų su užsieniu įstatymą.

Teisininkas Kazys Motieka kalbėjo apie disonansus, apie Molotovo-Ribbentropo paktą komiteta. Platus visuomenės dalyvavimas Sąjūdžio poežiūose nėra darbinis. Reikia spręsti naujų įstatymų projektą, reikia išskirti Lietuvos pilietybės įstatymo klausimą. Jaunuoliai kariuomenėje negali dalyvauti Lietuvos politinėje veikloje, o rinkimuose, pvz., Druskininkuose, dalyvavo ten trumpą laiką gyvenę ligoniniai iš Rusijos. (Tai tik vienas pavyzdys, kuris gal patvirtino žmonių plaktus: „Sąjūdi, kur tu eini ir su kuo“). Sąjūdžio nariai per Studijų savaitę lyg vengė prognozuoti, bet visi pripažino, kad yra daug projektų ir reikalų.)

Dr. Vilius Grabauskas pranešė apie sveikatingumą padėti Lietuvoje. Jo skaidrės buvo paimitos iš World Health Organization Kanas-Rotterdam Intervention Study, kurioje ir dr. Grabauskas dalyvavo. Genetinis paveldas, elgesys ir aplinka — tai svarbūs veiksniai žmogaus sveikatai. Lietuvos mityba nesveika. Reikia išvystyti tautinę sveikatos apsaugos politiką, ilgalaikę strategiją, daryti taktinius sprendimus. Reikia ir mokslininkų, atvažiuojančių į Lietuvą, reikia investuoti stipendijų jaunimui, kad galėtų vykti svetur pasimokyti, padirbti.

Profesorius Česlovas Kudaba kalbėjo apie pavojus Lietuvai — atominei, cheminę, bet svarbiau, kalbėjo apie Lietuvos kraštovaizdžiui žalą, kylančią iš statybų nesąkiningo augimo, technikos mokyklų, kurios paruošia žmones darbui, bet neįdiegia kultūros vertybių pajautos, pvz., traktoriais griaujami kaimo kryžiai. Reikia žadinti žmogų sveikatai. Žaliesi yra šių laikų dovana.

Akademikas Buračas pabrėžė atominę energiją beraščio rankose. Dėl ekologijos ir politikos — didžiausi nuostoliai padaromi, kai kuri nors problema ignoruojama. Reikia naujų specialistų ir naujo tipo specialistų.

Justas Vincas Paleckis, Lietuvos Komunistų partijos Centro komiteto ideologijos skyriaus vedėjas, pabrėžė, kad Studijų savaitėje vyravo tolerancingumas ir kad visiems reikia išsikalbėti. Kitos nuotraukos iš jo pastabų:

Kiekvienas solidarumas kelia savo... Šiandien Lietuvoje yra ką prarasti. Yra galima bet ką kritikuoti. Plakato nešėjas, kuris laikė plakatą: „Songaila — tautos gėda“ — juk parėjo namo sau ramiai miegoti. Paleckis teigė, kad ryšiai su išeivija yra sunormalėję, kad Brazauskas įsitikinęs, jog būtina Lietuvai turėti ryšius su užsieniu. Turės būti konsulatų ar diplomatinės tarnybos Lenkijoje, Vakarų Vokietijoje, JAV-ėse, Rytų Vokietijoje ir kitur. Tvirtinta, kad keisti gyvenamąją vietą — tai pagrindinė žmogaus teisė, kad išvažiavimo varžymai — pasenusi tradicija, kad žeminantys komitetai, kurie neįleido žmonių į Lietuvą bus likviduojami. J. V. Paleckis teigė, kad dabartinė tvarka Lietuvoje suvaržyta ne dėl politinių, o dėl ekonominių priežasčių. Trūksta menedžerių, svetimtas kalbas mokančių. Steigiamas Vytauto Didžiojo universitetas turėtų užpildyti tą spragą. Alternatyvi spauda suklestėjo Lietuvoje: yra daugiau kaip 300 naujų leidinių. Kadangi vienas iš jo naujų vadovaujamy skyrų (nuo lapkričio mėnesio) yra propagandos, o kitas — ryšių su užsieniu, J. V. Paleckis toliau kalbėjo spaudos ir atvirumo tema — kad cenzūra nefunkcionuoja, išskyrus, kad dar vis negalima spausdinti pornografijos, rašyti apie „nacionalinę“ neapykantą... Jis pasisakė, kad Lietuva gali išsilaikyti tik humaniška pasaulyje, kad (jei čia teisingai suprasti jo žodžius) jeigu Lietuvoje yra kam atgimti, tai ne Komunistų partijos nuopelnas, nors yra tautiški susipratys Komunistų partijos jėgų. Anksčiau vyravo prisitaikymas, pataikavimas, dabar atėjo padarumas, palankumas. Ateis laikas, kai Komunistų partija vės Lietuvą į nepriklausomybę ir ras joje sau vietą. Po šio pranešimo, deka, reikėjo išklausti dar vieno. Tačiau klausimų buvo ir vėliau. Šis pranešimas ir kiti buvo lygiai idomūs tiek Studijų savaitės dalyviams iš pasaulio kraštų, tiek atvykusiesiems iš Lietuvos, kurie galėjo patys savo ausimis girdėti tokių įvairių teigimų, tokio prognozavimo.

Profesorius Česlovas Kudaba darė pranešimą apie Lietuvos kultūros fondą, kuris remia saviraišką, kuris nėra tik išdėnis, bet ir dvasinis. Įvairūs skyriai veikia skirtingai: pavyzdžiui, Kražių skyrius veikia istorijos srityje, Šiauliuose yra humanitarinė orientacija. Kultūros fondas pats nemano steigti archyva, o žada perduoti medžiagą Vilniaus universiteto muziejui (kuris netrukus išsikels iš Šv. Jono bažnyčios) ir rankraščių fondui. Bus ir Kultūros fondo skaitykla. Reikia trum-

palaikyti kultūrinių stipendijų jaunimui vykti svetur. Šią vasarą pasisekė tuzinui jaunuolių iš JAV-bių atvykti į Lietuvą, padėti žemutinės pilies atkasime. Kultūros fondo žinioje yra „Sietyno“ sambūris, kuris išleido Bernardo Brazdžionio poezijos rinktinę jo atvykimo į Lietuvą progą.

Marijus Eidukevičius apžvelgė „Budžio“ klubo veiklą. Tai jacht klubas, kuris pasiėmė 1926 metais Baltijos jūroje plaukiojusios jachtos vardą. (To plaukimo metu įvyko ir nelaimių — įvykis aprašytas šių metų gegužės mėnesio Jūros numeryje.) Klubas rūpinasi senų jachtų atkūrimu, stengsis rengti parodas, aprėpti istorinę, etnografinę medžiagą ir ją rinkti, propaguos jūrinių kultūrą, dalyvaus spaudoje. Klubas įteikė pareiškimą Klaipėdos miesto vadovybei, kad Klaipėda būtų paversta uostamiesčiu. Pareiškimas buvo priimtas kaip pagrindas tam klausimui.

Antanas Terleckas teigė, kad vilkas miške reikalingas, nes jo reikia žuikiams — taip tauta išsilaiko. Tie laimingi, kurie gyveno terore. Šiuo metu Lietuvoje parlamentiniam keliui į nepriklausomybę yra daugiau šalininkų, nes tauta pavargę. Lietuvos Laisvės Lyga tačiau toliau veikia pagal savo įsitikinimus. Terleckas teigia, kad tauta apsaugausi euforija po delegatų suvažiavimo, kad elgėsi drąsiai, bet Lietuvos atstovai nieko nelaimejo Maskvoje. Mūsų pareiga belstis į pasaulio sąžinę, priminti Atlanto chartą. Tegul šiandien tešvies ar rytoj, bet nereikia klaidinti tautą kokia iliuzija. Antanų Terlecką liūdina, kai iš užsienio girdima „Nebudink miegančio liūto“, nes vis vien žmonės tiki išeiviams. Nors iki šiol Sąjūdis su Laisvės Lyga elgėsi kaip su neturtingu gimnaziu, dabar jau rasta bendra kalba. 95% Lietuvos gyventojų nori nepriklausomybės. Laisvės Lyga neregistruoja savo šalininkų, nebijo aukų, nes laukia mūsų tautai išbandymų. Kiti gal sugebėjo tylėti, bet Laisvės Lyga sakė ką galvojo.

Jonas Pajaujis darė trumpą pranešimą apie porą 1941 metų įvykių, apie VLIKo steigimo tikslus, apie Švedijos gyventojus lietuvių. Švedijos Lietuvių Bendruomenės sąrašuose yra visi lietuvių kilmės žmonės, apie kuriuos žinoma. Suvažiavimuose dalyvauja gera dalis lietuvių. Suvažiavimai vyksta švedų kalba, nes vyresnėji samprotauja, jog jų generacija išmirs, o kiti dar liks Lietuvių Bendruomenėje. (Iš šaltųjų Švedijos lietuvių, kai kurie sukūrė mišrias šeimas ne

(Nukelta į 4 psl.)

Gotlando salos vaizdai: (kairėje, viršuje) gyvenamasis namelis ir kiemas, (kairėje, apačioje) keli Studijų dienų dalyviai ant uolos skardžių salos krantuose, (dešinėje, viršuje) Baltijos jūros krantai Gotlando saloje rytą, (dešinėje, apačioje) Baltijos jūros krantai vakarą.

Nuotraukos Ramunės Kubiliūtės

Vilniaus Jaunimo teatro aktorai Studijų savaitėje prisiėmė kitokias roles: (iš kairės) Saulius Bareikis, Dalia Krikščionaitė, Nijolė Gelžinytė, Vidas Petkevičius, Violeta Podolskaitė.

Nuotrauka Ramunės Kubiliūtės

Teatrinis laiškas iš Londono

ALGIRDAS LANDSBERGIS

Šių metų gegužės mėnesį pietiniame Londone besirušiant mūryti pamatus naujam komerciniam pastatui, buvo atkastos 17 amžiaus pradžioje uždariusio „Rožės“ teatro liekanos. Toje vienintelėje archeologų užtiktoje Tudorų laikotarpio scenoje kadaise buvo statomi Šekspyro ir Christopher Marlowe veikalai. Visa tai nesužadino biznierių, kurie nusprendė „Rožę“ palaidoti po cementu. Bet jie susilaukė nemalonus staigmenos – aktoriai ir intelektualai, pensininkai ir vaikai „okupavo“ statybos vietą. Kaip ir savo praeities paminklus ginantys lietuviai, anglai parodė gilia meilę savo istorijai ir kultūrai. Statybos darbai buvo atidėti, „Rožės“ teatro iškasenos žadama apsaugoti ir išlaikyti ateičiai.

Londono scena, kaip ir pats miestas, irgi pastatyta ant daugelio archeologinių sluoksnių. – šandien joje galima atsekti visą anglų teatro raidą nuo vėlyvųjų viduramžių. Kaip ir kiekvienais metais, Londonas yra nuolatinis Šekspyro festivalis. Royal Shakespeare Company scenoje nusidriekusi epiška serija „Plantagenetai“, aprėpianti platų, kruviną anglų istorijos lauką, brutalias kovas dėl karūnos. Šekspyro dramų – labai retai statomas trijų dalių „Henrikas VI-asis“ ir „Ričardas III-asis“ – čia sutrumpintos ir „paredaguotos“, bet nesužalotos. Visą vieniją režisūrinė koncepcija, savita istorijos interpretacija. Blykstelė mintis, ar tokia, sakykim, Balio Sruogos veikalu epinė serija būtų imanoma Lietuvos scenoje? Žvelgiant iš Londono, persi neigiamas atsakymas – tokie projektai tejamomi su Karališkojo Šekspyro teatro meniniais ir medžiaginiai išteklių, aukštu pavienių aktorių ir ansamblinės vaidybos lygiu.

Kitokį Šekspyrą pateikia aktorius Derek Jacobi, prieš aštuonerius metus vaidinęs pagrindinį vaidmenį New Yorko Broadway Jono Jurašo režisuotame Erdmano „Savižudyje“. Jo „Ričardas II-asis“ ir „III-asis“ yra senoviški aktoriaus žvaigždės spektakliai, kuriuose kiti aktoriai nuolat tartininkauja „solistui“. Kai kurie kritikai, matyt, išvarginti Šekspyrą savavališkai mai-gančių režisierių, apie šiuos spektaklius atsiliepė palankiai.

Aktorius Derek Jacobi – Šekspyro Ričardas III-asis.

Bet vienu atžvilgiu ši publika nepasikeitusi – Šekspyras jai ne koks privalomas klasikas, o savas, sava, gyva kalba kalbantis autorius. Romantinės komedijos „As You Like It“ spektaklyje priešais sėdi penkios gimnazistės, atėjusios pažūrėti Šekspyro, ne mokytojų vertinamos, bet savo noru. Girdžiu ir jaučiu, kaip jos smaguriauja žodžių muzika ir susimasto apie meilę – meilę, kuri tampa imanoma Ardeno miško pastoralinėje idilijoje.

Šį sezoną Londone net kelios pjesės gvildeno menininko santykį su savo aplinka, įtampą tarp meno ir gyvenimo. Produktiviausio anglų dramaturgo, dabartinės miestionijos kronikinko Alan Ayckbourn'e pjesėje „Henceforward“ (Nuo dabar – pirmyn) sutinkame elektroninės muzikos kompozitorių, kuris pats ima virsti mechanizmu – robotai ir technologija jam artimesnė negu žmonės. Futurologinę temą dramaturgas nesėkmingai mėgina susieti su farso rutina.

Filosofę ir romanistę Iris Murdoch naudoja farsą bei melo-

dramą savo idėjoms iliustruoti ir populiarinti. Jos pjesės „Juodasis princas“ herojus yra rašytojas, kuris taip tiki žodžio „šventum“, kad neprisiverčia parašyti nė vienos knygos – kol meilė, aistra ir tragikomiški sutapimai jį pasodina už groį, ir tada jis parašo savo romaną. Pjesės išorė neįtikina; idėjos stimuliuoja.

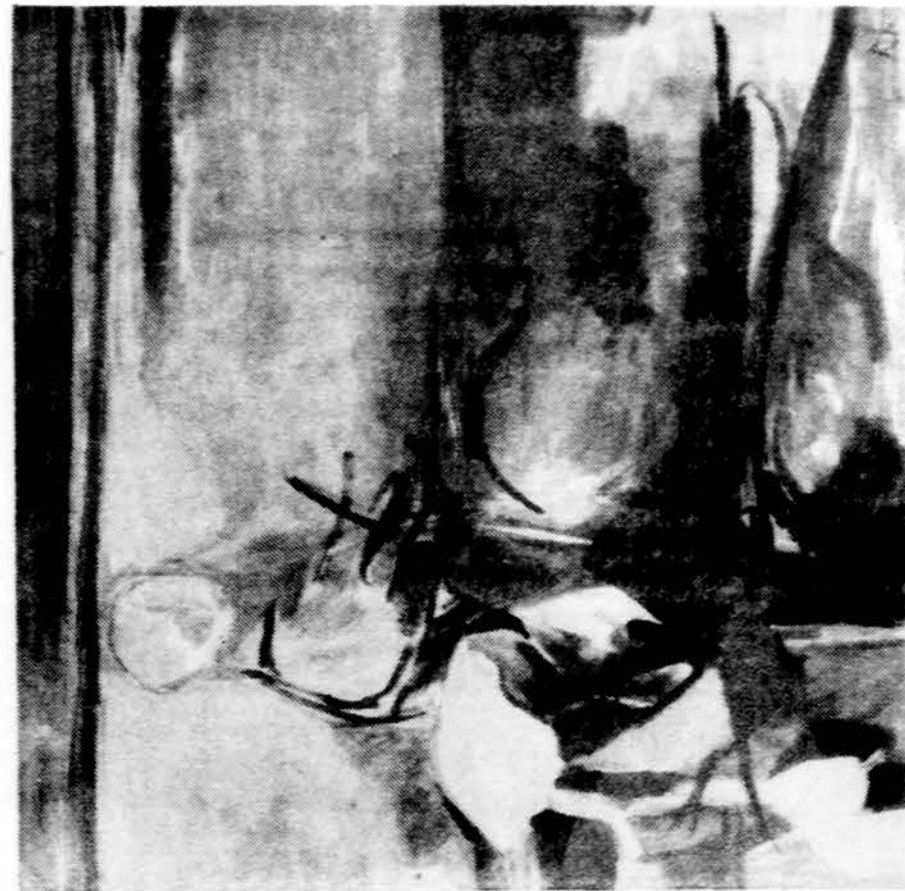
Scena iš Royal Shakespeare Company pastatymo „The Plantagenets“ – Šekspyro istorinių dramų ciklo.

Idėjos ir formos derinys geriausiai pavyksta dramaturgui Tom Stoppard. Savo pjesėje „Artist Descending a Staircase“ (Menininkas lipa laiptais žemyn), vaizduojančioje tris anglų siurrealistus nuo jaunystės iki gilių senatvės, autorius žaidžia žodžiais, teatrinėmis konvencijomis, estetinėmis teorijomis, sutuokdamas grakštumą su išmintimi.

Bet šalia tradicijos, organiško tęstinumo, Londono scenoje akivaizdi ir naujovė. Tarsi veikėjai Šekspyro komedijoje „Kaip jums patinka“, anglų scenos dedasi naujas kaukes ir persirengia kitais rūbais. Pavyzdžiui, dar neseniai teatrų prieangiuose kukliai laukusios moterys šiandien režisuoja Šekspyrą ir kitus klasikus, juos naujai interpretuoja iš feministinės perspektyvos. Kita naujovė – tai vis margėjanti rasinė ir kultūrinė įvairuma. Šių metų gegužės mėnesį pirmą sykį Anglijos teatro istorijoje pati angliškiausia anglų komedija, Oscar Wilde „The Importance of Being Earnest“ (Kaip svarbu būti rimtu), suvaidino Londone gyvenančių negrų ansamblis. Išaudrinus kontroversijai dėl Salman Rushdie knygos „Sėtoniškos eilės“, Royal Court teatre pasirodė pjesė „Irano naktys“. Jos autoriai mėgino su humoro pagalba padėti anglams suprasti musulmonų imigrantų problemas Anglijoje ir apginti „teigiamą“ Islama nuo „neigiamos fundamentalizmo“. Ši pjesė nedaug sveria dramatinės literatūros svarstykse, bet vaizdžiai rodo, koki svarbų vaidmenį teatras gali vaidinti visuomeninėje kaitoje. Pirmą sykį anglų teatre beveik pusę publikos sudarė iranietiai, arabai, turkai ir kiti azijiečiai. Pavojainga tema buvo įkelta į sceną

ir tuomi į dienos šviesą, buvo pradėtas dialogas. Meninė istorijos interpretacija, kaip kadaise tvirtino Aristotelis, yra moksliskesnė ir rimtesnė už „tikslų“ istorijos rašymą, nes literatūros menas eina į pačių dalykų šerdį.

Tas kaukių, kultūrų konfrontacijų ir besikeičiančių tapatybių motyvas skamba ir viename populiariausiu Londono spektakliu, „Monsieur Butterfly“. Pjesės fabula paimta iš neseniai Paryžiuje pasibaigusios sensacingos bylos – prancūzų diplomatas Kinijoje išdavė valstybines paslaptis savo kinietei meilužei, kuri vėliau pasirodė esanti... vyru. Iš tos pikantiškos ir paradoksiškos istorijos dramaturgas David Henry Hwang – kiniečių kilmės, angliškai rašantis Amerikos pilietis – sukūrė meditaciją apie Azijos ir Europos, Rytų ir Vakarų santykius. Jo pjesė yra nuolatinis dialogas su Puccini klasiška opera „Madama Butterfly“. Ap-gauta ir pamesta japonė Cio-Cio-San autoriui simbolizuoja Aziją, o ją pametęs amerikietis – Vakarų imperializmą. Šis argumentas ne visada įtikina – japonai Kinijoje ir Korėjoje ar kiniečiai Tibete nebuvo labai panašūs į Madamą Butterfly. Bet žiūrova veikia ne tiek politinis žurnalizmas, kiek asmeniškai dviejų vyriausių veikėjų drama. Spektaklio forma – Azijos ir Vakarų teatrinių stilių junginys – kaip veidrodis atspindi jos turinį. Ypač efektinga yra paskutinioji scena, kurioje prancūzų diplomatas pavirsta Madama Butterfly; Rytai virsta Vakarais, baltai nudažytu veidu rieda kruvinos ašaros. Kadaise Britų imperija užkariavo dalį Azijos ir Afrikos; šiandien Azija ir Afrika žengia į Londono sceną.

Dalia Kolbaitė

„I tolį“, 1978
40" x 40"

Dailininkės Dalios Kolbaitės pirmoji individuali paroda lietuvių visuomenės bus atidaryta šių metų rugsėjo 22 dieną Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Paroda vyks tris savaitgalius – iki spalio 8 dienos.

Petras Melnikas

Transformuoti dangūs

Čezant po kojom lapams
Mandarinų kalba
Kinietišku gelsvumu,
Rudenį keiti vaizduotę
I žalsvą pavasarį.
Kai metų laikai
Tingiai slenka,
Vaizduotė sukaloja
Nuovokus laikrodžio rodyklės.
Vasarą kartais mainai
I sniegu užpustytus kelius

Ar i poilsį
Nuo akis užvaldžiusios žalumos,
Mirkčiojant nuo dangaus žydrumo,
Kai kažkur provincijoje
I roko, twisto taktą
Sukos jaunavedžiai.
Salės lales, apvalius stalus parėmę –
Tėvai, dėdės – galų marios
(iš Floridos ir Iliojaus),
Dusliam būgnui tušuojant
Kas antrą žodį lūpose.
Buvo kelionė. Plentų stygos. Nemiga.
Suraitytos kirpyklose garbanėlės.
Padažyti skruosteliai.
Ratukuose – linksmas senelis.

I vyno stiklines terškėjo
Šaukšteliai (Bučiuokitės!)
Lyg tos pažnyčioje uždegtos žvakės
Pašėlusiai dar slankiojo tamsiom lubom.
Pakviestas kunigas nuobodžiavo.

Lauke – rūkas, glostantis medžius...
Nuo išsilusios jaunumės saugodamas
Langus, žiovavo ginkluotas vėplūnas.
Šešiolikmetės apytuščiame Macdonalde
(po dvyliktos) išalkusi,
Vestuvėms išsipuošusi,
Su rože atlape senį
Provokatyviai kalbino, juokdino...

Gyvenimo momentai sugrįžta
Gal kas penkerius metus,
Kol gyvas dar esi.
Iškilmingi momentai ir spalvos
Keičiasi ir gelsta laike.
Poetizavimas, nors ir bejėgis
Padaugini vestuvių duoną,
Imi teptuką i rankas,
Dažai ir transformuojai.

Tolimam, iš senų nuotraukų
Lankytam miesteliui Indianojo
Akvarinui, violetu
Ar antikine siena
Nutepi linksmesnių dangų,
Renkiesi slenkančius vaizdus,
Atranka mainai spalvas,
Perkomponuojai gyvenimą.

JAV ir Kanados lietuvių dainų šventės

(Atkelta iš 1 psl.)

paprastesnio repertuaro šalininkai. Charakteringas tokių nuotaukų simptomas: „problemingų“ kompozitorių Jeronimo Kačinsko, Julius Gaidelio ir Vlado Jakubėno kūriniai buvo ne tik patalinti iš būsimo repertuaro, bet net ir jų autoriai atskirti nuo sąlyčio su ruošiamą dainų švente. Pažangiau nusiteikęs Jonas Zdanus, daug pasidarbavęs III-ajai dainų šventei, taip pat pradėjo laikytis nuosalių. Šventės rengėjai buvo priėję išvadą, kad lietuviškoji publika nemėgsta ir nevertina naujesnės ir sudėtingesnės muzikos. Todėl, nenorėdami varginti klausytojų jiems nesuprantama muzika, dainų šventės programai parinko vien lengvesnes ir nesudėtingas. Pirmojo pasaulinio karo kartos dainas. Prie to dar pridėta pora maršų, kurie savo stiliumi ir forma greičiau priskirtini prie pramoginės muzikos. Tokiam supaprastintam repertuare buvo daryta išimtis vien naujai Broniaus Budriūno kantatai Lietuvos šviesos keliu, vaizduojančiai spausdinto lietuviško žodžio prisikėlimą po spaudos draudimo.

IV-oji JAV ir Kanados lietuvių dainų šventė įvyko 1971 m. liepos

mėn. 4 d., dalyvaujant 42 choras su maždaug 800 dainininkų. Šventėje savotiškas netikėtumas buvo nedalyvavimas vieno stipriausių išeivijos chorų – Čiurlionio ansamblio, kuris tuo metu išvyko koncertuoti į Pietų Ameriką. Vien pažvelgus į didelę estradoje sustojusį chorą, buvo galima suprasti, kad rengėjų pasiteisinimai dėl repertuaro supaprastinimo nebuvo visiškai be pagrindo. Moterys prašoko vyrus beveik ketveriopai. Chorų pasi-ruošimas pasirodė labai ribotas. Beveik tūkstambalsis choras vietomis skambėjo kaip keletas dešimčių partijas vos pramokusių balsingų dainininkų, šaukiančių per daug sustiprintus mikrofonus. Dauguma dirigentų pasirodė bejėgiai dainininkų masę išjudinti. Paprastos, visiems žinomos dainos buvo atliktos be didesnio užsidegimo ar net ir pastangų. Vien Algirdo Kačanausko diriguojama Jono Bendoriaus Mergužėle, lelijėle, Broniaus Budriūno paties parašyta Po kiemelį vaikščiojau ir Petro Armono pravaista Stasio Gailevičiaus Oi toli, toli praskambėjo vieningiau, pakildamos kiek malonesnio įspūdžio. Vladas Jakubėnas, šią šventę aprašydamas, ne veltui

pabrėžė, kad dar niekuomet nebuvo tekę girdėti per dainų šventę taip šlykščiai plojant. Gana gausaus vaikų choro su akordeonų orkestru atlikta antroji šventės dalis padėtį mažai kuo pataisė. Ir čia atrodo, kad dėl to reikėjo kaltinti, bent iš dalies, silpnokas dainas, nors dirigantai Stasys Sližys ir Faustas Strolia stengėsi kiek išmąnydami. Ne laukiai didžiausias šios šventės netikėtumas įvyko, atliekant sunkiausią programos kūrinių, Broniaus Budriūno kantatą. Stojus prieš chorą kantatos autoriui-dirigentui, pragydo šimtai anksčiau nesugebėjusių prisidėti prie paprastųjų dainelių. Didžiulis choras pirmą kartą pasidavė dirigento mostui ir išlikimai jį sekė visuose atspalviuose, nuo švelnių ir lietuviškai lyriškų vidurinės dalies melodijų iki galingos kantatos pabaigos. Prie tokio kantatos išpildžio tinkamai prisidėjo ir jos solistai Prudencija Bičkienė ir Jonas Vaznelis. Nepaisant publikos šaltai ir abejingai priimtų pirmųjų šventės dalių, kantata suklebė nuoširdžias ovacijas. Paskutinįją jos dalį, publikai nesiliaujant ploti, dirigentas ryžosi net pakartoti.

Po šios dainų šventės muzikų

tarpe buvo pareikšta daug kritikinių pastabų. Jei ne Budriūnas ir jo kantata, IV-oji dainų šventė būtų palikusi iki tol vykusiu švenčių tarpe blankiausią įspūdį. Bandymas papataikauti „placiosios“ publikos įsivaizduotam skoniui baigėsi labai neaiškiais rezultatais. Tokie įspūdžiai sumažino šventėje dalyvavusių chorų entuziazmą ruošti ateinančiai šventei. Atsirado nemažai skeptikų, kurie sutiko su Vlado Jakubėno po šios šventės išreikšta nuomone: „Veidu i nuobodumą... kuriuo keliu toliau?“

Ne vienas piršosi mintis, kad IV-oji dainų šventė buvo gal jau paskutinis tokio masto lietuvių išeivijos renginys. Metams bėgant, ne vienas anksčiau gyvai judėjusių chorų pradėjo aptilti. Tačiau, nežiūrint tokių nuotaukų ir sunkejančių sąlygų, netrukus ir vėl pradėta kalbėti apie tolimesnę dainų šventę. Šį kartą iniciatyva kilo iš Kanadoje gyvenančių lietuviškosios dainos entuziastų. Jų pastangų dėka, 1978 m. liepos mėn. 2 d. į Toronto didžiulę Maple Leaf Garden sporto areną suplaukė 51 choras su maždaug 1,400 dainininkų iš viso Amerikos kontinento ir net iš tolimos Australijos, pradedant septynmečiais – aštuonmečiais

(Nukelta į 4 psl.)

Scena iš David Henry Hwang „Monsieur Butterfly“ spektaklio: Anthony Hopkins ir G. G. Goli.

Vienas tvirtino, kad čia Šekspyro dramai „leidžiama egzistuoti jos pačios laike ir vietoje, tarp dramaturgo ir publikos neįterpiamos jokios pašalinės režisūrinės koncepcijos“. Tie žodžiai neįtikina. Nejaud dramaturgas gali paribiti žiūrovą be režisieriaus ir jo „koncepcijų“? Ir kaip atkurti pjesę „jos laike ir vietoje“, kai kontekstas visai kitas, žodžių reikšmė nebe ta, ir publika labai skirtinga?

Dailininkas, saugantis gamtą

VALENTINAS
RAMONIS-RAMONAITIS

Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus meno galerijoje šių metų rugsėjo 15 dieną, 7:30 v.v., įvyks dailininko iš Lietuvos Romo Dalinkevičiaus tapybos parodos atidarymas. Tai bus reta proga Chicago meno mylėtojų susipažinti su šio jau Vakarų pasaulyje garsėjančio dailininko darbais. Išskyrus tuos, kurie yra pas privačius meno kolekcionierius, jo darbai Amerikoje dar nebuvo matyti. Ši paroda bus neeilinė ir dėl to, kad Dalinkevičius yra ne tik žymus dailininkas, bet taip pat ir karštas gamtos mylėtojas bei jos saugotojas. O tai atsispindi jo kūrinyse.

Romas Dalinkevičius gimė Kaune 1950 metais. 1973 metais jis baigė Vilniaus valstybinį dailės institutą. Nuo 1981 metų jis dėsto tame pačiame institute ir yra vadinamos monumentalinės dailės katedros vedėjas.

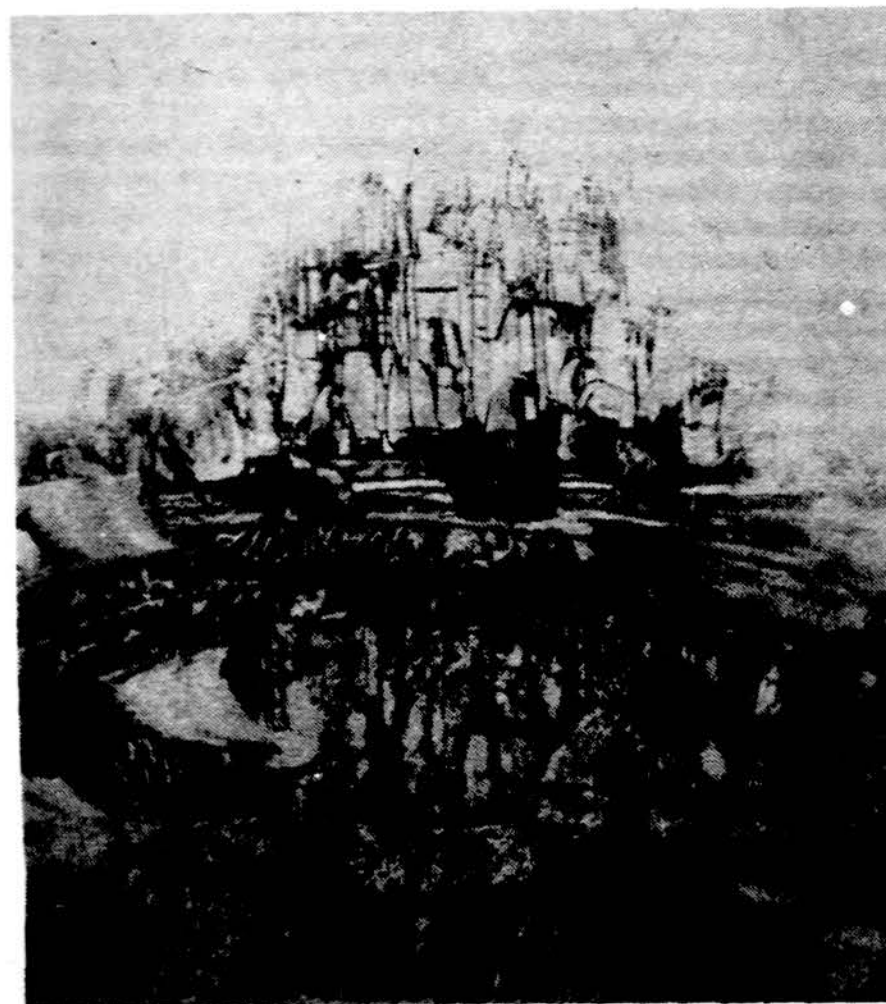
Romo Dalinkevičiaus individualinės darbų parodos buvo Vilniuje (1975 ir 1976), Maskvoje (1985) ir Liuksemburge (1986, 1987 ir 1989). Vėliausioje parodoje Liuksemburge jis dalyvavo drauge su garsiuoju skulptoriumi Mari Jose Kerschen. Jis taip pat dalyvavo jungtinėse parodose Lietuvoje, Švedijoje, Vokietijoje, Suomijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje ir Rusijoje. Šis yra jo pirmas pasirodymas Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Romas Dalinkevičius yra sukuręs nemažą monumentalinių dailės darbų (sieninių freskų) viešiesiems pastatams Lietuvoje (Vilniaus Jaunimo teatre, Alytaus kultūros namuose) bei kituose kraštuose. Daugelis jo kūrinių laimėjo pirmąsias vietas, pažymėjimus. Jo tapybos darbai galima rasti privačiuose bei viešuose meno rinkiniuose Lietuvoje, Kanadoje, Izraelyje, JAV-ėse ir kitur.

Dailininko svarbiausia kūrybos versmė visuomet buvo lietuvių mitologija, gamta, o ypač jos apsauga. Kartojant jo paties žo-

Dailininkas Romas Dalinkevičius

Romas Dalinkevičius

„Praetia“, 1989
Akrilika, 30 x 24"

džius: „Mes esame apsupti viską žudančio pasaulio. Žemė yra pavojus. Gamta nyksta ir žlunga, o mūsų senoji kultūra išnykman žengia, bet aš tikiu...“

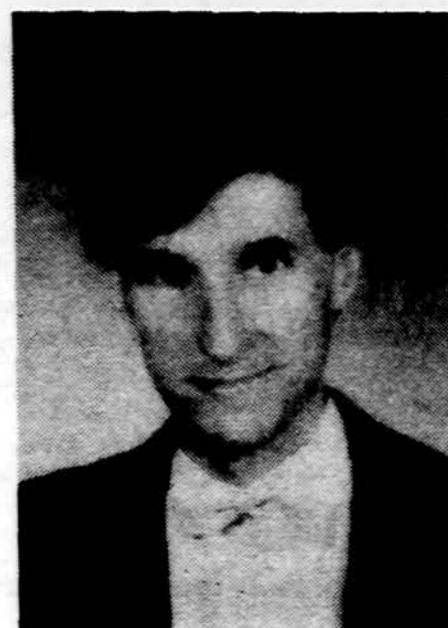
Parodos atidaryme dalyvaus pats dailininkas. Per atidarymą Algimantas Kezys apibūdins dailininką ir jo kūrybą. Po to bus pasižmonėjimas.

Susitikimas su Robertu

I sceną įeina aukštas, lieknas, kiek pailgo veido žmogus. Lengvai nusilenkęs, jis sėdasi prie pianino ir ilgais pirštais užgauna klavišus. Taip jis pradeda ilgai savyje išbrandintą muzikinį pokalbį su klausytoju. Jis nutiesia garsų giją tarp klausytojų ir prieš šimtą metų gyvenusio kompozitoriaus, tarsi tęsdamas jo kūrybos procesą. Garsai virsta sąsąskambiais, melodijomis, kartais užliūliuojančiomis klausytoją, kartais lyg žaibo skrodimu sudrebinančiomis visą auditoriją. Čia įvadas ir pradžia, čia tas gilus susitikimas garsų išsiliejime pianisto-perteikėjo su muzikos išsilgusių klausytojų.

Robertas Mockus — pianistas, kurio gyvenimas pilnas sąsąsambų, garsų, kurių perteikimą gerai pažįstamu instrumentu jis pasirinko savo profesija. Robertas Mockus gimė 1962 metais Chicagoje, Oak Lawn priemiestyje. Baigė De Paul universitetą ir gavo B.A. ir M.A. laipsnius pianino specialybėje. Daugiausia įtakos jam turėjo jo mokytojos Mary Sauer ir Clara Siegel. 1985 metais jaunasis pianistas jau pasirodė su De Paul universiteto simfoniniu orkestru, atlikdamas Schumann'o pianino koncertą. Robertas žinomas ir kaip sumanus vargonininkas, kurį laiką ne tik vargonavęs, bet ir vedęs chorą Mergelės Marijos, Nuolatinės pagalbos, parapijoje. Šiuo metu jis yra didelės, net keturių tūkstančių šeima, Šv. Jurgio parapijos vargonininkas.

Mūsųose Robertas niekuomet neatsisako padėti Lietuvių operai ar atskirų solistų pasirodymams. Nuo 1983 metų akompanuoja mūsų operai ir greitai tapo jos chorvedžiu. Šventiant Lietuvos krikščionybės sukaktį, Robertas vargonavo Romoje 1987 metais. Jo gabumus yra pastebėję ir kitos bendruomenės. Jis kviečiamas vadovauti Halevi choro draugijai. Šis religines ir tautines muzikos chorąs yra išleides plokštėle, kurioje pianistu yra Robertas Mockus.

Robertas Mockus

Nuotrauka Fred Fox Studios

Robertas gyvena Chicago Marquette Parke, apsuptas dar lietuviškos aplinkos. Jo sielos gėlmėse parko medžiai šlama melodijomis, praeivių žingsniai aidai pasikartojančiais garsais, pravažiuojančių mašinų užesys susilieja į vieną didelį sąsąsambių pasaulį. Atsikleisti nuostabių garsų junginį jam suteikia pirštais užgauti pianino klavišus ar vargonus.

Sis jaunas, kupinas energijos pianistas atliks koncertą Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje sekmadienį, rugsėjo 17 dieną, 3 v.p.p. Savo koncerto programai Robertas Mockus pasirinko Wolfgang Amadeus Mozarto kūrinius Adagio b-mol, Sonata a-mol ir Sergei Rachmaninoffo Variacijas Corelli tema, op. 42. Jis skambins ir lietuvių kompozitorių kūrinius: Balio Dvariono Nokturną ir Stasio Vainiūno Baladę, op. 30.

Gailutė Valiulienė

ATTITAIŠYMAS

Praėjusio šeštadienio Draugo kultūrinio priedo numerį (1989 m. rugsėjo mėn. 2 d. Nr. 172-30) gerokai trumpinant pastabų apie naująją knygą *Antimo išlo žemėje* tekstą, netiesia iškrito cituojamo Aldonos Žemaitės įvado paskutinės eilutės ir Antaninos Garmutės pasakojimo ištraukos pabaiga. Knygoje šios citatos yra iš psl. 4 ir psl. 52 atitinkamai.

Kauno teatro spektaklis Chicagoje

Ateinantį šeštadienį, rugsėjo 16 dieną, 7 v.v. Chicago Jaunimo centro mažojoje salėje aktorius Valentinas Masalskis iš Lietuvos vaidins Nikolajaus Gogolio pjesėje (vienam aktoriui) „Pamišėlio užrašai“. Po spektaklio žiūrovai turės progą susitikti su aktorium. Vakara su aktorium Valentinu Masalskiu rengia Santara-Sviesa.

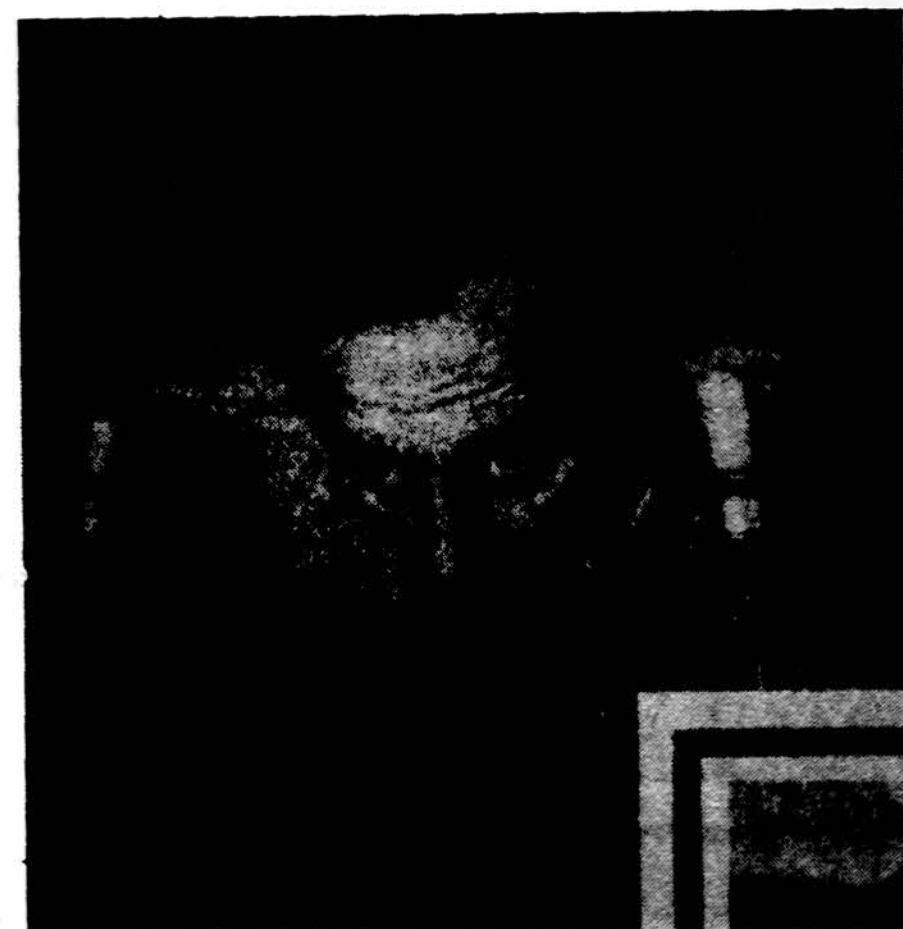
Valentinas Masalskis yra Kauno dramos teatro aktorius. Štai kai kurie jo vaidmenys teatre: Stančikas (Juozo Grušo „Unija“), Juhanas (M. Unto „Svarbiausioji repeticija“), Aleksandras (Juozo Glinos „Kinas“), Gustavas (August Strindberg „Kreditariai“), Režisierius (Thornton Wilder „Mūsų miestelis“), Kaligula (Albert Camus „Kaligula“), Paukštis (Alfred Jarry „Karalius ūbas“) ir Popryštinas (Nikolaj Gogol „Pamišėlio užrašai“).

Dabartiniu metu Valentinas Masalskis repetuoja svarbiausias

roles Juozo Vaitkaus režisuojamo Adomo Mickevičiaus „Vėlinėse“. Aktoriaus vaidybai yra būdinga kuriamų personažų tikroviškumas, išradingos išraiškos priemonės, judesio laisvumas, rašiki kalba.

Apie Valentino Masalskio vaidybą rašydamas, teatro kritikas Egmontas Jansonas šitaip aptaria jo sukurto „Pamišėlio užrašų“ herojų: „Jam Popryštinas ne pamišėlis, jam sunku rasti ribą tarp sveiko proto ir pamišimo, kvailybės ir išminties. Artistui V. Masalskiui Popryštinas — žmogus: tragiškas, vienišas, paslaptingas. Tam tikros dvasios kamertonas — artisto ir mūsų, žiūrovų, dvasios... Jis — vienas iš mūsų, žiūrėkit jį, galvokit apie jį ir save, apie akimirka teatre — Popryštiną gyvenimą ir amžinybę“ (Literatūra ir menas, 1989 m. sausio mėn. 14 d.).

L. M.

Valentinas Masalskis — Popryštinas Gogolio „Pamišėlio užrašuose“.

JAV ir Kanados lietuvių dainų šventės

(Atkelta iš 3 psl.)

vaikais iki jau žilo plauko sulaukusiu.

Rengėjai ir repertuaro komisija ir šį kartą, atsižvelgdami į silpnėjančius chorų, pasiryžo apeiti pažangesnius ir labiau komplikuočius mūsų kompozitorių darbus. Penktojoje dainų šventėje vėl pasitenkinta išimtinai lengvesnėmis dainomis, bijant atbaidyti mažesnius ir menkiaus pažėjus chorąs. Nors šis baimė gal buvo ir kiek perdėta, repertuaras buvo sudarytas daugiausia iš trumpų posmių dainų, vengiant naujienų. Šventės programa dar papildė Alfonso Mikulskio suorganizuotas liaudies instrumentų ansamblias, atlikdamos jo lietuvišką rapsodiją Ant Nemuno kranto. Dalis dainų buvo palydimos Toronto estų dūdų orkestro ir specialiai šiai šventei suorganizuoto simfoninio orkestro su profesionaliais muzikantais.

Nors V-oji dainų šventė meniskai ir nebuvo išskirtinė, ji turėjo pakankamai malonių provalių ir, aplamai paėmus, istorinėje perspektyvoje ją tenka vertinti teigiamai. Šventės meniniai nepritekliai buvo su kaupu atpirkti su ja sujungtų Lietuvių dienų sukeltu tautiniu entuziazmu. Šventė sutraukė į svetingą Torontą daug tūkstančių lietuvių ir juos atgaivino. Man patinka teko būti liudininku, kai viena ne už lietuvių ištekejęsi inteligentiška moteris, jau senokai nutolusi

nio lietuviškos veiklos ir skeptiškai sutikus atsilankyti lietuvių dainų šventėje, garsiai pareiškė, kad ji didžiuojasi esanti lietuvi.

V-ajai dainų šventei išjudinus prieš tai susikaupusį pesimizmą, Chicagoje ir vėl pradėta rūpintis kitos šventės rengimu. Šį kartą repertuaro komisija sudarė jauniesiosios kartos muzikai: Vlado Verikaitis, Faustas Strolia ir Emilija Pakštaitė-Sakadolskienė. Jie šventei parinko repertuarą iš dar paprastesnių dainų. Svariausių šventės veikalu parinkta dar 1920 metais Chicagoje pirmą kartą atlikta Stasio Šimkaus kanta Atsisveikinimas su tėvyne. Ne vienas pamatęs tokia programą klausinėjo: kas atsitiko su Banaičio, Gaidelio, Kačinsko, Klovos, Starkos ar net ir Stasio Šimkaus vėlesnėmis dainomis?

Šeštoji JAV ir Kanados lietuvių dainų šventė įvyko 1983 m. liepos mėn. 3 d. Chicago Illinois universiteto Circle paviljone. Joje dalyvavo 44 chorai su apie 800 dainininkų. Pažymėtina, kad šį kartą tarp dirigentų buvo net trys iš Kanados, pažymint tenai labai suaktyvėjusią lietuviškų chorų veiklą. Daugelį dainų ir kantatų palydėjo iš Chicago profesionalų muzikų sudarytas sumažintos sudėties simfoninis orkestras. Programoje taip pat pasirodė Emilijos Sakadolskienės vedamas liaudies instrumentų orkestrėlis su Jono Švedo Rapsodija ir gale net jungtinė Chicago

tautinių šokių grupė. Šventė baigta tradicine Lietuva brangi, kurią dainavo choras ir visa publika.

Tokia programa buvo dar mišresnio meninio lygio, kaip buvusios šventės. Kai kurios dainos, vedamos labiau patyrusių ir talentingesnių dirigentų, skambėjo patenkinamai darniai. Betgi, kaip ir visada panašiuose masiniuose renginiuose, išėjus estradon su viena ar dviem repeticijomis, pasitaikė nemažai nesustipratimų, ypač dirigentams be orkestrinio dirigavimo patyrimo. Šioje šventėje taip pat jau aiškiai pasirodė lietuviškųjų išėjusių chorų sumenkėjimas. Nors norai ir pasiryžimai dar nemaži, tačiau ne vienas patyrusių buvusių dainininkų bei dirigentų jau sulaukus pensininko „stono“, jų eilės labai išretėjo. O į jų vietą atėję jaunesnieji stoji šventėn vien pasitaikiusiai pramogai, nepasventę pakankamai laiko išmokyti partijoms ar suvesti dainuojančius į priimtą chorinį vienetą. Juozas Kreivėnas, rašydamas apie šią šventę, pažymėjo: „Kaskart darant nuolaidas, jau IV-oji dainų šventė parodė, kad artėjant prie nuosmukio, o 1983 metais praėjo jau ir visiškai blankiai... Prisimenant mūsų kaimynus latvius, tenka pastebėti, kad jų dainų šventės kai kurių sunkumų turi, bet meninio lygio nuolaidų nedaro. Bet mūsų nuolaidos siekia to, kad ateityje dainų šventėms vadinsime piknikus su dainomis, su šokiais ir su simfoniniais orkestrais.“

Spaudoje skaitome, kad stengiamasi pradėti ruošti jau ir ateinančiai, septyntajai dainų šventei. Tai labai sveikintinas reiškinys. Juk, nors daugelis seniau labai aktyvių chorų dabar jau gerokai susilpnėjo, dar turime nemažai pajėgių ir veiklių chorinių vienetų. Dainava, Čiurlionis, Lietuvių opera, Chicago Vyčiai, Toronto ir Hamiltono chorai ir daug kitų dabar vadovaujami jau Amerikoje išsilavinusių jaunesnių chorvedžių, turi dar pakankamai dainininkų. O kai kurių jų meninis lygis yra netgi aukštesnis negu pokario metais pagarsėjusių lietuviškųjų junginių. Dar turime visai pajėgių ir entuziatingų parapijų chorą. Gal dabar jau ir nesurinktume tūkstančio dainininkų, bet ar nevertėtų sukausti tikrai meniškai vertingą lietuviškosios dainos demonstraciją, nors gal ir tik su puse tiek choristų kaip seniau, tačiau vadovaujamų profesionaliai pasiruošusių, sugebančių vadovų.

Besirūpinantiems ateinančią dainų šventę nuširdžiai linkėčiau nepakartoti jau seniau padarytų klaidų, kviečiant mūsų vis daugiau meniškai išprususią publiką į tolimesnio „nuosmukio“ renginius, pasiteisinant, kad kitaip jau nebeišina ir „darome, ką galime.“ Čia reiktų ir vėl sugrįžti prie Vlado Jakubeno po ketvirtosios dainų šventės iškeltą klausimą: „Kurio keliu toliau?“ Ruošiantis dainų šventei, reiktų gerai apsvaistyti, kiek ir kurie chorai galėtų ir turėtų juose dalyvauti. Repertuaras turėtų būti sudarytas iš dainų, kurios būtų įkandamos dalyvaujantiems chorams, bet kartu ir tinkamai reprezentuoti lietuvišką dainą bei mūsų kompozitorių meninį lygį, negrąžinant mus į senuosius „klajoninius“ laikus.

Ne paslaptis, kad Lietuvoje chorinio dainavimo kultūra yra labai pažengusi. Tenai dabar išpūdingai reiškiasi daugybė profesionalaus lygio chorų, vadovaujamų išimtinai sugebančių chorvedžių. Daugumas jų dainininkų yra baigę konservatorių ar specialias muzikos mokyklas. Suprantama, kad išėjusių sąlygomis mūsų chorams jiems prilygti nebūtų lengva, ar net ir visiškai neįmanoma. Tačiau ar nevertėtų, besiruošiant įvyksiančiai dainų šventei, pabandyti sudaryti sąlygas bent vienam tokių chorų atvykti pas mus? Neabejoju, kad... chorų dalyvavimas ne tik daug prisidėtų, pakeliant dainų šventės meninį svorį, bet taip pat padėtų sutraukti ir nemažą publikos iš mūsų jau kuris laikas menkėjančiomis dainų šventėmis vis mažiau besidominčių tautiečių tarpo, ypačiai jaunimo.

Studijų savaitė Gotlando saloje

(Atkelta iš 2 psl.)

vien su švedais, tad bendra šeimos kalba yra švedų.)

ELSS metu teko dukart pamatyti Vilniaus Jaunimo teatro aktorius kitose rolėse. Šeši apsiirę tautiniais drabužiais, padainavo liaudies dainų, pašoko senų šokių. Sutartinės ir kitokios jie išmoko savo laisvalaikiu. Algis Latėnas padeklamavo Kazio Inčičius ir kitų poeziją. Jo pasakymu — „kai aktorai pas mus skaito atmintinai, tai yra negražu, o kai poetas skaito savo eiles atmintinai, tai yra nekuklu“. Šis pasirodymas patiko ir tiems,

kurie Jaunimo teatrą matė per jų programą praėjusiais metais Chicago Jaunimo centre. Yra kalbų, kad bus galima Šiaurės Amerikoje netrukus vėl pamatyti Jaunimo teatrą per Tarptautinį teatro festivalį. Aktoriai atvyko į ELSS savo vasaros atostogų metu, nes rugpjūčio 15 dieną jau turėjo suėiti su kitais teatro nariais (jų iš viso 45) ir pradėti naują sezoną su „Lyrų“. Reiktų paminėti, kad jų antrosios programos metu įsijungė ir dalyviai, deklamuojami ir dainuodami. Maloni staigmena — Vytautas Landsbergis pagrojo Čiurlionio „Jūrą“.

ELSS metu dalyviai turėjo progos vykti į Visby miestą apžiūrėti muziejų ir bažnyčią: vyko į pietinę salos dalį pamatyti vikingų kapavietes, akmenų formacijas. Ekskursijon važiuosieji turėjo progos aplankyti dailininko Eugenijaus Budrio darbų parodą mažojoje galerijoje Ljugarn miestelyje, o kai kurie ELSS dalyviai spėjo ir nueiti pamatyti skulptoriaus Deltuvos darbų parodą.

Studijų savaitės metu oras buvo ne koks — beveik kasdien lijo. Net jei oras būtų buvęs giedresnis, kažin ar kas būtų išsprukęs iš Studijų savaitės paskaitų, pažinčių. Taip toli atvykę, buvo susidariusios tokios geros sąlygos išgirsti tiek kalbėtojų, kad negalėjome atsiraukti. Buvo progų padainuoti, pasilinksminėti. Susitiko aplink ratą, klausėmės radijo laidų iš Lietuvos, klausėmės Amerikos balso, Laisvės radijo, Vatikano radijo. Po savaitės net mes, miesčionys, pripratome prie gamtos, prie ramiybės, pripratome apsieiti be mašinų ir televizijos aparatų... Sudainuotų dainų žodžiai lieka atmintyje:

kurie Jaunimo teatrą matė per jų programą praėjusiais metais Chicago Jaunimo centre. Yra kalbų, kad bus galima Šiaurės Amerikoje netrukus vėl pamatyti Jaunimo teatrą per Tarptautinį teatro festivalį. Aktoriai atvyko į ELSS savo vasaros atostogų metu, nes rugpjūčio 15 dieną jau turėjo suėiti su kitais teatro nariais (jų iš viso 45) ir pradėti naują sezoną su „Lyrų“. Reiktų paminėti, kad jų antrosios programos metu įsijungė ir dalyviai, deklamuojami ir dainuodami. Maloni staigmena — Vytautas Landsbergis pagrojo Čiurlionio „Jūrą“.

ELSS metu dalyviai turėjo progos vykti į Visby miestą apžiūrėti muziejų ir bažnyčią: vyko į pietinę salos dalį pamatyti vikingų kapavietes, akmenų formacijas. Ekskursijon važiuosieji turėjo progos aplankyti dailininko Eugenijaus Budrio darbų parodą mažojoje galerijoje Ljugarn miestelyje, o kai kurie ELSS dalyviai spėjo ir nueiti pamatyti skulptoriaus Deltuvos darbų parodą.

Studijų savaitės metu oras buvo ne koks — beveik kasdien lijo. Net jei oras būtų buvęs giedresnis, kažin ar kas būtų išsprukęs iš Studijų savaitės paskaitų, pažinčių. Taip toli atvykę, buvo susidariusios tokios geros sąlygos išgirsti tiek kalbėtojų, kad negalėjome atsiraukti. Buvo progų padainuoti, pasilinksminėti. Susitiko aplink ratą, klausėmės radijo laidų iš Lietuvos, klausėmės Amerikos balso, Laisvės radijo, Vatikano radijo. Po savaitės net mes, miesčionys, pripratome prie gamtos, prie ramiybės, pripratome apsieiti be mašinų ir televizijos aparatų... Sudainuotų dainų žodžiai lieka atmintyje:

O kai nusižvengė
Berasai žirgelis,
Kuo dairais aplinkui
Į kulkėtą kelią?

Mane užaugino
Lietuvos laukeliai
Ir dainų išmokė
Jos maži paukšteliai.

Veiksnių atstovai Švedijoje turėjo progos kalbėtis su švedų spaudos atstovais, su Parlamento ir partijų žmonėmis. ELSS dalyviai iš visur turėjo progos išgildinti įvairias temas. Paskaitininkus kartais reikėjo „išjudinti“ gal ir neįtikėtinai klausimais. Tai ypač išieivijos lietuvių galėjo padaryti. Mums vis vien niekas negresia.

Dalyviai iš Lietuvos, žinoma, pastebėjo kai kurių mūsų „jaunesniųjų“ akcentus, kalbant lietuviškai, bet buvo malonu iš jų išgirsti, kad kai kurie išieivijos lietuvių jiems yra užkonservavę gryną lietuvių kalbą, pvz. žemaičių tarmę. Jie pripažino, kiek pas juos dabar atsiradę skoliniai, ypač iš anglų kalbos. (Tegul nebylųstė svetimom kalbom mūsų tarpe nepavirsta lietuvių kalbos sumuštinio paruošimu. Švedai puikiai kalba anglškai ir kitom kalbom. Jie to per daug neskelbia, nes užrašai jų gatvėse — tai visi švedų kalba.) Visokių dalykų galima patirti ir išmokyti, lankantis Europos Lietuviškųjų studijų savaitėje.

Dalyviai iš Lietuvos buvo įspėti jau ruošti savo lakūnus, nes 1990 metais ELSS įvyks Šveicarijoje. Tikimasi ir tada susilaukti tokio gražaus dalyvių būrio iš iki šiol tylėjusių Europos lietuvių — iš Lietuvos.